

Табыстар.
Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстар

Шығарылған күні: 29.03.2024
Келесі шығарылым күні: 28.06.2024

- 1. Негізгі ойлар
- Токсандағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар
- 2. Глоссарий
- 3. Әдістемелік түсініктемелер
- 4.Қатысы бар басылымдарға сілтемелер
- 5. Пайдалы сілтемелер

1. Негізгі ойлар

2023 жылғы IV тоқсандағы бағалау бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары айына 194856 теңгені құрады, бұл 2022 жылғы IV тоқсанмен салыстырғанда 14,4% жоғары, көрсетілген кезеңде нақты ақшалай табыстар 3,7% артты.

1 сурет

Тоқсандар бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары



Токсандағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар

2023 жылғы IV тоқсанда Қазақстан Республикасындағы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары айына 194856 теңгені құрады және 2022 жылғы IV тоқсанмен салыстырғанда 14,4% өсті. Осы кезеңнің тұтыну бағаларының индексі (10,3%) ескере отырып, халықтың ақшалай табыстары нақты мәнде 3,7% артты.

1 кесте

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстары (бағалау)

	Халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары, теңге		2023 жылғы IV тоқсан 2022 жылғы IV тоқсанға, пайызбен	
			атаулы	нақты
	2023 жылғы IV тоқсан	2022 жылғы IV тоқсан		
Қазақстан Республикасы	194 856	170 318	114,4	103,7
Абай	168 246	147 606	114,0	103,9
Ақмола	185 806	159 389	116,6	104,6
Ақтөбе	178 929	147 830	121,0	109,9
Алматы	136 253	119 096	114,4	105,3
Атырау	353 132	333 147	106,0	96,4

	Халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары, теңге		2023 жылғы IV тоқсан 2022 жылғы IV тоқсанға, пайызбен	
	2023 жылғы IV тоқсан	2022 жылғы IV тоқсан	атаулы	нақты
Батыс Қазақстан	189 745	162 983	116,4	105,9
Жамбыл	139 608	116 714	119,6	108,3
Жетісу	127 446	107 871	118,1	106,6
Қарағанды	213 251	190 601	111,9	100,4
Қостанай	194 325	168 728	115,2	104,6
Қызылорда	138 026	119 040	115,9	105,7
Маңғыстау	283 707	209 059	135,7	122,9
Павлодар	210 765	184 776	114,1	103,6
Солтүстік Қазақстан	175 911	156 319	112,5	101,2
Түркістан	103 516	87 466	118,3	106,8
Ұлытау	291 600	236 609	123,2	111,0
Шығыс Қазақстан	218 530	184 486	118,5	107,2
Астана қаласы	276 296	248 219	111,3	101,7
Алматы қаласы	276 199	234 326	117,9	106,6
Шымкент қаласы	112 248	96 928	115,8	105,8
Мах	353 132	333 147	135,7	122,9
Min	103 516	87 466	106,0	96,4
Max /Min, есе	3,4	3,8	1,3	1,3

2023 жылғы IV тоқсанда халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары мөлшерінің ең жоғары мәні Атырау облысында белгіленді, онда көрсеткіш орташа республикалық деңгейден 2 есеге жуық артықтығы байқалды. Табысы ең төмен өңір болып Түркістан облысы белгіленді, осы өңірде халықтың табыс мөлшері орташа республикалық деңгейдің жартысына жуығын құрайды. 2023 жылғы IV тоқсанда өңірлер бойынша халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең жоғары және ең төменгі шамасы арасындағы ара қатынас 3,4 есені құрады (2022 жылғы IV тоқсанда – 3,8 есе).

* Алдын ала деректер. Дереккөздердің нақтылануына байланысты деректер қайта есептеледі.

Динамикалық кестелер:

[1.2010-2023 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары \(теңге\) \(тоқсандық\)](#)

[2.2010-2023 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының индексі \(тоқсандық\)](#)

[3. Өңірлер бойынша халықтың нақты ақшалай табыстары, 2019 жылғы деңгейден % өсім](#)

[4. Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстары \(ай сайынғы\)](#)

2. Глоссарий

Халықтың атаулы ақшалай табыстары (бағалау) - халықтың ағымдағы тұтынуға, өндірістік қызметке және жинақтауға бағыттайтын ақшалай қаражаты;

Атаулы ақшалай табыстар индексі-базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Нақты ақшалай табыстар индексі-базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі бағалардың өзгеруін ескере отырып, атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыс - жалақы, көтермелеу төлемінің барлық түрлері, жалақыға үстемеақылар, жұмыскерлер жұмыс орны бойынша алатын алымдар, сыйақылар мен жәрдемақылар;

Қызметкерлердің жалақысы (еңбекақы) қоры-ұйымдар есептеген жиынтық ақшалай қаражат, сондай-ақ салықтар мен басқа да ұстап қалуларды (табыс салығы) ескере отырып, қызметкерлердің еңбегіне ақы төлеу үшін ақшалай бірлікке аударылған заттай нысандағы қаражат (лауазымдық айлықақылар (тарифтік мөлшерлемелер), қосымша ақылар, үстемеақылар, сыйақылар, ынталандырушы және өтемдік сипаттағы төлемдер) міндетті зейнетақы жарналары), оларды қаржыландыру көзіне және нақты төлеу мерзіміне қарамастан;

Өзін-өзі жұмыспен қамтудан түсетін табыс-өзін-өзі жұмыспен қамту негізінде тауарлар мен қызметтерді өндіруден алынатын ақшалай және заттай нысандағы табыс;

Тұтыну бағаларының индексі (ТБИ) – халықтың жеке тұтыну үшін сатып алатын тауарлары мен қызметтерінің тіркелген себетіне бағалардың орташа деңгейінің уақыт бойынша өзгеруін сипаттайтын көрсеткіш.

3. Әдістемелік түсініктемелер

Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары туралы ақпарат Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Төрағасының 2016 жылғы 21 қыркүйектегі № 214 бұйрығымен бекітілген, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2016 жылғы 21 қазанда № 14350 болып тіркелген, халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу (бағалау) жөніндегі әдістемеге сәйкес ай сайынғы, тоқсан сайынғы және жылдық негізде қалыптастырылады.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу макро деңгейде халықтың табысы – жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыстар (жалақы), дербес жұмыспен қамтудан түсетін табыстар, төленген әлеуметтік

трансферттер, басқа да табыстар туралы барлық деректерді (статистикалық және әкімшілік) біріктіру жолымен жүзеге асырылады, өйткені есептеу бір адамға шаққанда жүргізіледі.

Халықтың атаулы ақшалай табыстарын бағалау (бұдан әрі - ХААТ) жыл басынан бастап кезең ішінде тек Қазақстан Республикасы бойынша, ал тоқсан мен жыл ішінде-Қазақстан Республикасы мен өңірлер бойынша өспелі қорытындымен ай сайын жүргізіледі.

Халықтың жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарын есептеу келесі негізгі кезеңдерді қамтиды:

- 1) жалдану бойынша жұмыстан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 2) еңбек ақыны жасыруға жете есептеу коэффициентін есептеу;
- 3) өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 4) халыққа төленген ағымдағы трансферттерді есептеу;
- 5) халықтың өзге де ақшалай табыстарын есептеу;
- 6) жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 7) атаулы және нақты ақшалай табыстар индекстерін есептеу.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табысты есептеу

ХААТ жалпы шамасы жалдамалы жұмыстан, өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен табыстарды, ағымдағы төленген трансферттерді және өзге де ақшалай табыстарды жиынтықтау жолымен анықталады.

Жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс мынадай формуламен анықталады:

$$AAT_{\text{жан басына/шақ}} = \frac{\sum AAT_{\text{жалпы}}}{\text{Саны}_{\text{халық}}}$$

мұнда:

$\sum AAT_{\text{жалпы}}$ – есепті кезеңдегі ХААТ-тың жалпы сомасы;

$\text{Саны}_{\text{халық}}$ – есепті кезеңдегі елдегі халықтың саны.

Алғашқы статистикалық деректерді ұсыну мерзімінің әртүрлілігіне және жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) мен ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған деректерді нақтылауға (түзетуге) сәйкес ай, тоқсан мен жылдық кезеңдерге халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының жалпы мөлшерін алдын ала есептеу (бірінші бағалау) және қайта есептеу (екінші бағалау немесе нақтылау) жүргізіледі.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын алдын ала есептеу жыл басынан бергі кезең үшін есептік кезеңнен кейінгі күнгізбелік 40-шы күні ай сайынғы және тоқсандық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған деректер негізінде, сондай-ақ сарапшылық бағалау мен есептеу (бағалау) кезінде болмаған статистикалық көрсеткіштерді есептеу негізінде жүзеге асырылады.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын жыл басынан бергі кезеңге және жылға қайта есептеу (нақтыланған бағалау) жылдық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған жылдық деректер негізінде есепті кезеңнен кейінгі жылдың қыркүйегінде жүзеге асырылады.

Атаулы ақшалай табыстың индексі есептеу.

ХААТ серпінін бағалау үшін атаулы ақшалай табыстардың индексі есептеледі:

$$AAT_i = \frac{AAT_e}{AAT_6} * 100\%,$$

где:

AAT_i – атаулы ақшалай табыстардың индексі;

AAT_e – есепті кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс;

AAT_6 – базистік кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс.

Нақты ақшалай табыстың индексі есептеу

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу тұтыну бағалары индексінің көмегімен жүргізіледі.

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табысты есептеу ағымдағы көрсеткішті базистік кезеңнің салыстырмалы бағаларына келтіру әдісімен мына формула бойынша жүзеге асырылады:

$$NAT_i = \frac{NAT_e}{ТБИ} * 100\%$$

где:

NAT_i – нақты ақшалай табыстардың индексі;

AAT_i – есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың индексі;

ТБИ– есепті кезеңдегі тұтыну бағаларының индексі.

4. Қатысы бар басылымдарға сілтемелер

[«Қазақстандағы халықтың тұрмыс деңгейі» жинағы](#)

[Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуы](#)

[«Қазақстан балалары» жинағы](#)

[«Қазақстан бүгін» жинағы](#)

5. Пайдалы сілтемелер

[Халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу \(бағалау бойынша\) әдістемесі](#)

[Атаулы ақшалай табыстар. «Талдау» Ақпараттық-талдау жүйесі](#)

Шығаруға жауапты:	Департамент директоры:	Орындаушы:	Мекенжай:
Еңбек және тұрмыс деңгейі статистикасы департаменті	Н. Белоносова Тел. +77172 749022	А. Макшаева Тел. +7 7172 749262 E-mail: a.makshayeva@aspire.gov.kz	010000, Астана қаласы Мәңгілік ел даңғылы, 8 Министрліктер үйі, 4-кіреберіс

